

Wersologia, cz. 3

dr Krzysztof Gajewski

Spis treści

Systemy wiersza polskiego	1
Wiersz wolny	1
Wiersz wolny składniowo-intonacyjny	1
Wiersz wolny emotywno-skupieniowy	1
Wiersz wolny zdaniowy	1

Systemy wiersza polskiego

Wiersz wolny

Zwany czasem czwartym systemem wersyfikacyjnym

Rys historyczny

- Walt Whitman, *Leaves of Grass*
- Symboliści francuscy — vers libre (Arthur Rimbaud, *Illuminations*; Jules Laforgue)
- Norwid

Można wyróżnić:

1. wiersz wolny składniowo-intonacyjny — wersy o przybliżonej rozpiętości (pogranicze wiersza tonicznego)
2. wiersz wolny emotywno-skupieniowy — Kontrastowanie wersów długich i krótkich

Wiersz wolny składniowo-intonacyjny

Siano pachnie snem
siano pachniało w dawnych snach
popołudnia wiejskie grzeją żytem
słońce dzwoni w rzekę z rozbłyskanych blach
życie - pola - złotolite
Józef Czechowicz, Na wsi

Wiersz wolny emotywno-skupieniowy

Znów ufałaś - i wąpiłaś znowu
(krakało spłoszone zamykanie ramp...),
gdy
pod konstrukcjami z żelaza i szkła
stał się pociąg,
fakt,
który tonowymi uderzeniami kół poza rozpacz wy-
kraczał.
Julian Przytycki, Odjazd

Wiersz wolny zdaniowy

Srebro. Jezdnia. Wiec barw. Chodniki.
Kobiety. Chocholy z woni. Suknie ze zwierciadeł.
Słońce na tęczujących nitkach niewidzianej łodygi.
Okno sklepowe. Auto. Ja, który nim nie jadę.
Skóra jezdnia osnuwa srebrem frak auta.

Chodniki marząc leżą na sukniach kobiecych.
Wystawa sklepowa zapłodniona śliną światła.
Odezwy słońca rzuca mi na plecy.
Tadeusz Peiper, Kwiat ulicy

- Wersy odpowiadają rozpiętości zdania
- Układ rozkwitający

Ćwiczenie Jaki to rodzaj wiersza? Rozstrzygnij na podstawie budowy wersologicznej

I.
20 sierpnia wyszła z domu
i nie powróciła
osiemdziesięcioletnia staruszka
chora na zanik pamięci
ubrana w granatową sukienkę
w białe groszki
ktokolwiek wiedziałby
o losie zaginionej
proszony jest
Tadeusz Różewicz, *Białe groszki*
II.
Ziemia się rozwarła
i jęło zapadać oberwisko meteorów
w ziejącą wśród głązów szczelinę.
A straszny ślepiec odepchnął kupę żużli nogą
i przez bór pędzi -
i znowu powraca -
sosny szumiące ugina jak rżysko.
Moje oczy stały się podobne do dwojga
zamarzłych okien.

Tadeusz Miciński, *Strach*

Ćwiczenie Omów budowę wersyfikacyjną następujących utworów poetyckich. Jaką funkcję pełni rozcięcie słowa przez klauzulę wersu we fr. II?

I.
***
leżę
- a to co?
- a to co?
- a to co?
a to te po mnie
II.
WĄSKO
bzyk
ścian
- o, idzie
na styk
jede
npan
więcej niż cały